

การศึกษาวិเคราะห์ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาของนักศึกษา
สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
An Analitical Study of Belief The Law of Kamma in Buddhism of Students
Social Study Faculty of Humanities and Social Science
Lampang Rajabhat University

อำนาจ สงวนกลาง¹

¹อาจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

¹amnat.sng@lpru.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนา ของ นักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง มี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักธรรมเรื่องกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนา ศึกษาระดับความเชื่อและ ความแตกต่างของความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนา ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ที่มีความแตกต่างกันในเรื่อง เพศ ชั้น เรียน ผลการเรียน การศึกษาและอาชีพของผู้ปกครอง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยมีจำนวน 430 คน เป็นนักศึกษสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางชั้น ปีที่1-4 ที่นับถือพระพุทธศาสนา เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่แบบสอบถาม แบบ มาตรฐานส่วนประมาณค่า จำนวน 30 ข้อ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) นักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง มีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมใน พระพุทธศาสนาอยู่ในระดับมาก 2) นักศึกษาชายและนักศึกษาหญิงมีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมใน พระพุทธศาสนาในภาพรวมและในแต่ละด้านแตกต่างกัน โดยนักศึกษาหญิงมีความเชื่อมากกว่า นักศึกษาชาย 3) นักศึกษาที่มีผลการเรียนต่างกัน มีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาใน ภาพรวมและในแต่ละด้านแตกต่างกัน โดยนักศึกษาที่มีผลการเรียน 3.00-4.00 มีความเชื่อเรื่องกฎ แห่งกรรมแตกต่างกับนักศึกษาที่มีผลการเรียน 2.01-2.99 ส่วนนักศึกษาที่มีผลการเรียน 2.01-2.99 มีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมในภาพรวมและในแต่ละด้านไม่แตกต่างกัน 4) นักศึกษาที่ผู้ปกครองมี การศึกษาต่างกันมีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน 5) นักศึกษาที่ผู้ปกครอง มีอาชีพต่างกันมีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ การศึกษาวิเคราะห์ ความเชื่อ กฎแห่งกรรม

ABSTRACT

The aim of this research is to study the belief The Law of Kamma in Buddhism held by the Students at Social Study Faculty of Humanity and Social Science Of Rajabhat University. It is to investigate the Kamma principles in Theravada Buddhism, and to study the degree and the differences of belief held by those high school students, using their different variables such as sex, class, school performances, and their parents' educational level and occupation. The 430 sampling sizes are drawn from the students who believed in Buddhism, at Students at Social Study Faculty of Humanity and Social Science Of Rajabhat University. Level 1-4 The researcher also designed the questionnaires a rating - scale containing 30 questions. Data processing and data analysis are processed through the computer software for the desired statistic results such as percentage, mean, standard deviation, The research findings can be summarized as follows: 1) The students at Students at Social Study Faculty of Humanity and Social Science Of Rajabhat University show their significant of belief of Kamma in Buddhism at high level. 2) Female students have the significantly higher degree of belief of Kamma in Buddhism at the than the male students do. 3) School performances also significantly affect the belief of Kamma in Buddhism in several aspects. The students with the GPA 3.00 - 4.00 show their higher degree of belief than those with lower GPA (<3.00). There are no significant differences in the degree of belief of those with GPA of less than 3.00. 4) The students whose parents have different levels of education do not have different belief of Kamma in Buddhism. 5) The students whose parents have different types of occupation do not have different belief of Kamma in Buddhism.

key words: Analitical Study, Belief, Law of Kamma

1. บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งเหตุผล มีระบบความเชื่อความศรัทธาที่ตั้งอยู่บนรากฐานแห่งปัญญาผู้ที่มีความเชื่อตามคำสอนในพระพุทธศาสนาสามารถนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิตได้ ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล เรียกว่า ศรัทธา 4 ประกอบด้วย 1) กัมมสัทธา คือ ความเชื่อกรรม เชื่อกฎแห่งกรรม เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง คือ เชื่อว่าเมื่อทำอะไรโดยมีเจตนา คือตั้งใจทำย่อมเป็นกรรม และเชื่อว่าผลที่ต้องการจะสำเร็จได้ด้วยการกระทำ มิใช่ด้วยอำนาจหรืออนาคโศกศาสนา เป็นต้น 2) วิปากสัทธา คือ เชื่อวิปาก เชื่อผลของกรรม ผลดีย่อมมาจากเหตุคือกรรมดี ผลชั่วเกิดจากเหตุคือกรรมชั่ว 3) กัมมัสสกตาสัทธา คือ เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของของตนเชื่อว่าแต่ละคนเป็นเจ้าของกรรมจะต้องรับผิดชอบเสวยวิบากเป็นไปตามกรรมของตน 4) ตถาคตโพธิสัทธา คือ เชื่อความตรัสรู้

ของพระพุทธเจ้า มั่นใจในองค์พระตถาคตว่าทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธะ(พระธรรมปิฎก,(ป.อ.ปยุตโต),2543,หน้า 164) จากหลักศรัทธา 4 จะเห็นได้ว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่สอนเรื่องกรรมและให้ความสำคัญหลักกรรมว่าเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพราะกรรมได้มีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์ มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของคนในสังคม บุคคลจะมีชีวิตที่เจริญขึ้นหรือเสื่อมลง มีทุกข์หรือสุขนั้น มีผลมาจากกรรมของตนเองทั้งสิ้น มิใช่การกระทำของผู้อื่นพระพุทธศาสนาได้ให้ความหมายของกรรมไว้ดังที่ปรากฏในพุทธพจน์ที่ว่า “ภิกษุทั้งหลาย เจตนานั่นเอง เราเรียกว่ากรรม บุคคลจงใจแล้วจึงกระทำด้วยกายด้วยวาจา ด้วยใจ” (อ.ฉก.ก.(ไทย) 22/334/422) ดังนั้นกรรมจึงเกิดจากการกระทำของตัวเอง มิใช่มีใครมากำหนดการกระทำดี เรียกว่ากรรมดี การกระทำชั่ว เรียกว่ากรรมชั่ว ในการกระทำทุกอย่างย่อมมีผลเรียกว่า วิบากที่บุคคลผู้กระทำจะต้องเป็นผู้รับ สังคมไทยแต่เดิมได้มีการปลูกฝังค่านิยมเรื่องกรรมให้เชื่อในกฎแห่งกรรมจนมีสำนวนไทยว่า “ทำดี ได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” และยกย่องคนดี คือ คนที่มีคุณธรรม แต่ปัจจุบันสังคมไทยได้มีค่านิยมที่เปลี่ยนไป การให้ความสำคัญเรื่องกรรมมีน้อยลง ค่านิยมของคนไทยเปลี่ยนไป เป็นสังคมบริโภคนิยมและวัตถุนิยมดังที่ท่านพุทธทาสภิกขุได้กล่าวไว้ว่าสังคมไทยปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามวัตถุเป็นอย่างมากแต่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว หากได้เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขที่แท้จริงของคนไทยไม่คนนิยมวัตถุหรือวัตถุนิยมมากไปมีกิเลสมากขึ้นและสิ่งที่ขาดคือศีลธรรมสภาพสังคมที่พอนเพเพราะรับอิทธิพลอารยธรรมตะวันตก (พุทธทาสภิกขุ,2545,หน้า 13) จากค่านิยมเดิมที่ยกย่องคนดี คือ คนมีคุณธรรมและเชื่อในกฎแห่งกรรม แต่ในปัจจุบันสังคมไทยได้เปลี่ยนค่านิยมไปยกย่องวัตถุ คนดีคือคนที่มีเงินทอง มีอำนาจครอบครองวัตถุมากและผลตอบแทนของการทำดีได้ดี “ดี” จึงเกิดสำนวนที่นำมาใช้ในสังคมใหม่ว่า “ทำดีได้ดีมีที่ไหน ทำชั่วได้ดีมีถมไป” สังคมเกิดความเข้าใจเรื่องกฎแห่งกรรมคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริงและเลยไม่เชื่อกฎแห่งกรรมว่ามีจริง ความเชื่อเหล่านี้ไม่ได้มีผลเฉพาะผู้ใหญ่เท่านั้น แต่ได้ส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างมากกับเด็กและวัยรุ่นที่จะเป็นกำลังของชาติ ทำให้เกิดความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมคลาดเคลื่อนและผิดเพี้ยนไปจากความเป็นจริงและไม่เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมและผลแห่งกรรมว่ามีจริง สาเหตุมาจากการเห็นการกระทำของผู้ใหญ่ที่กระทำด้อย่างที่ไม่ดีไว้และกฎแห่งกรรมก็ไม่ได้ลงโทษผู้กระทำผิดให้เห็นทันตา จากการที่ผู้วิจัยเป็นผู้สอนมหาวิทยาลัยและศาสนาโดยเฉพาะรายวิชาทางพุทธศาสนา จึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยถึงสาเหตุที่แท้จริงว่าทำไมนักศึกษาบางคนจึงไม่ค่อยเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมทั้งที่ตนเองเป็นพุทธศาสนิกชน ทั้งนี้เพื่อที่จะนำผลการวิจัยที่ได้มาทำการแก้ไขปัญหาที่สาเหตุและปรับปรุงการเรียนการสอนและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่นักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษาซึ่งจะจบออกไปเป็นครูผู้สอนสาระสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมเรื่องกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ระดับความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาของนักศึกษา

สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ชั้นปีที่ 1-4 ที่นับถือศาสนาพุทธ ที่มีความแตกต่างกันในด้านเพศ ระดับ ชั้นปี ระดับผลการเรียน ระดับการศึกษาของผู้ปกครองและอาชีพของผู้ปกครอง

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การศึกษาความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาของนักศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เป็นการวิจัยแบบผสานวิธีคือ เชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการวิจัยแบบบรรยายโดยศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ตำรา หนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเชิงปริมาณโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจซึ่งผู้วิจัยได้ ดำเนินการตามขั้นตอนคือ สัมภาษณ์ประชากร ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย การสร้างเครื่องมือ การหาคุณภาพของเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดทำข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การเลือกสถิติที่ใช้ ในการวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ มีลักษณะเป็นแบบสอบถาม โดยแบ่ง แบบสอบถามออกเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษาคณะ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบ(Check-Lists) ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับเพศ ระดับชั้นเรียน ระดับผลการเรียน ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง อาชีพของผู้ปกครอง

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเพื่อวัดระดับความเชื่อเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาของ นักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในด้านกายกรรม ด้านวจีกรรมและ ด้านมโนกรรม การสร้างเครื่องมือโดยวิธีการของลิเคิร์ต(LiKert)(พวงรัตน์ ทวีรัตน์,2543,หน้า107-108) ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าระดับโดยเรียงจากมากที่สุด มากปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกรวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาหนังสือ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือ และเอกสารที่เกี่ยวกับ หลักธรรมเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนา งานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักธรรมเรื่องกรรม จิตวิทยาวัยรุ่น เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดตัวแปรต้นและตัวแปรตาม

2. กำหนดเนื้อหา ผู้วิจัยกำหนดประเด็นของตัวแปรตาม คือ กรรมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านกายกรรม ด้านวจีกรรม และด้านมโนกรรม

3. กำหนดน้ำหนักความสำคัญของกรรมทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านกายกรรม ด้านวจีกรรมและ ด้านมโนกรรม เท่า ๆ กัน จำนวน 30 ข้อซึ่งในการตั้งคำถามผู้วิจัยคำนึงถึงภาษาที่ใช้ให้เหมาะสมกับ ระดับของผู้ตอบคำถามที่มีความแตกต่างกัน

4. สร้างแบบสอบถาม ตรวจสอบความถูกต้องเพื่อให้แบบสอบถามครอบคลุมเนื้อหา และตรงตามประเด็นที่ต้องการศึกษา

5. หาความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไข แล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา

6.ปรับปรุงแบบสอบถามเป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ได้เก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามให้กับนักศึกษาชั้น ปีที่ 1- 4 สาขาวิชาสังคมศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมารวบรวมข้อมูลทั้งหมดจัดเพื่อตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์หลังจากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Window) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้ 1)วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ 2)วิเคราะห์ระดับความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์โดยคำนวณค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและนำค่าเฉลี่ยมาตัดเส้นตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ดังนี้(บุญชม ศรีสะอาด,2535,หน้า 100)

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีระดับความเชื่อมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีระดับความเชื่อมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีระดับความเชื่อปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีระดับความเชื่อน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีระดับความเชื่อน้อยที่สุด

4. สมมติฐานการวิจัย

นักศึกษาที่มีความแตกต่างกันในเรื่องเพศ ระดับชั้นปี ระดับผลการเรียน ระดับการศึกษาของผู้ปกครองและอาชีพของผู้ปกครองมีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมที่แตกต่างกัน

5. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. กรรมทางพระพุทธศาสนา หมายถึง การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนาอันมีพื้นฐานมาจากกิเลส แสดงออกทาง กาย วาจา ทางใจ มีทั้งกรรมดีและกรรมชั่ว สาเหตุของกรรมเกิดจากผัสสะ โดยเริ่มต้นที่ใจเกิดการนึกคิดเรียกว่ามโนกรรม ส่งผลให้กระทำกรรมทางกายเรียกว่ากายกรรม และทางวาจาเรียกว่าวจีกรรม การจะตัดสินว่ากรรมใดเป็นกรรมดีหรือกรรมชั่วให้พิจารณาจากสาเหตุแห่งการทำความกรรมว่ามีผลกระทบต่อตนเองหรือผู้อื่นหรือทั้งตนเองและผู้อื่นหรือไม่ การให้ผลของกรรมมี 2 ระดับ คือ ผลชั้นในและผลชั้นนอกซึ่งการให้ผลของกรรมจัดเป็นกฎธรรมชาติและกฎศีลธรรมที่มีการให้ผลแน่นอนและตายตัว มนุษย์ทุกคนจึงต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตน การดับกรรมทางพระพุทธศาสนาต้องดับที่สาเหตุคือผัสสะหรือกิเลส ส่วนการละกรรมดีและกรรมชั่วเพื่อไปสู่การสิ้นกรรมต้องปฏิบัติตามมรรคมีองค์ 8 และพัฒนาตนเอง ด้วยหลักไตรสิกขาจึงจะสามารถพัฒนากรรมของตนหลุดพ้นจากกิเลส เป็นเหตุให้สิ้นกรรมหรือดับกรรม การกระทำที่ไม่มีกิเลส ไม่จัดเป็นกรรมเป็นเพียงกิริยาเท่านั้น จึงไม่มีวิบากให้รับผลทำให้หลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดหรือหลุดพ้นจากวัฏฏะ 3 คือ กิเลส กรรม วิบากเพื่อบรรลุพระนิพพานอันเป็นเป้าหมายสูงสุดทางพระพุทธศาสนา

2. นักศึกษาระดับชั้นปีที่ 1-4 สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง จำนวน 430 คน เป็นเพศชายจำนวน 199 คิดเป็นร้อยละ 46.30 และเป็น

เพศหญิงจำนวน 231 คน คิดเป็นร้อยละ 53.70 นักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 19.53 นักศึกษาชั้นปีที่ 2 จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 นักศึกษาชั้นปีที่ 3 จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 19.06 นักศึกษาชั้นปีที่ 4 จำนวน 172 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 ตัวแปรต้นที่ใช้ทั้งหมด มี 5 ตัวคือ เพศ ระดับชั้นเรียน ระดับผลการเรียนระดับการศึกษาของผู้ปกครอง และอาชีพของผู้ปกครอง ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนา โดยภาพรวมและในแต่ละด้านได้แก่ ด้านกายกรรม ด้านวจีกรรม ด้านมโนกรรม อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามเพศ ระดับชั้นเรียน ระดับผลการเรียน ระดับการศึกษาของผู้ปกครองและอาชีพของผู้ปกครอง โดยพบว่า นักศึกษาหญิงกับนักศึกษาชายมีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาโดยภาพรวมและในแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก นักศึกษาที่มีระดับผลการเรียนทุกระดับมีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทั้งหมดยกเว้นเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า นักศึกษาที่มี ระดับผลการเรียน 3.00 -4.00 ระดับผลการเรียน 2.01-2.99 และระดับผลการเรียนไม่เกิน 2.00 มีความเชื่อเรื่องกรรมในด้านกายกรรม ด้านวจีกรรม และด้านมโนภาพอยู่ในระดับมาก นักศึกษาที่ผู้ปกครองมีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาโดยภาพรวมและในแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก นักศึกษาที่ผู้ปกครองมีอาชีพแตกต่างกันมีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาโดยภาพรวมและในแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก

6. การอภิปรายผล

ผลการวิจัยมีประเด็นนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อนำค่าเฉลี่ยที่ได้กำหนดไว้ตามเกณฑ์ของระดับความเชื่อในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ มาเทียบเคียงกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในงานวิจัยครั้งนี้ พบว่าสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระมหาสมคิด เหล่าฉลาด เรื่อง “ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป กับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร” ที่ผลพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความเชื่อเรื่องบุญ-บาปอยู่ในระดับสูง(พระมหาสมคิด เหล่าฉลาด, 2542, หน้า 97) สาเหตุที่นักศึกษามีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมากอาจเนื่องมาจากนักศึกษาทุกคนนับถือพระพุทธศาสนา มีครอบครัวเป็นชาวพุทธและมีที่อยู่อาศัยอยู่ในชุมชนใกล้วัด

2. นักศึกษาชายและนักศึกษาหญิง มีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาในภาพรวมและในแต่ละด้านแตกต่างกันจากผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ไพฑูรย์ พวงยอด เรื่อง “ความเชื่อและการประพฤติปฏิบัติตามความเชื่อทางพระพุทธศาสนาเรื่องมงคล 38 ประการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดร้อยเอ็ด” พบว่า นักเรียนหญิงมีความเชื่อและการประพฤติปฏิบัติตามความเชื่อทางพระพุทธศาสนาเรื่องมงคล 38 ประการ มากกว่านักเรียนชาย(ไพฑูรย์ พวงยอด, 2545, หน้า 173) สาเหตุที่นักศึกษาหญิงมีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนา มากกว่านักศึกษาชาย อาจเนื่องมาจากลูกสาวใกล้ชิดแม่เพื่อช่วยเหลือแม่ทำงานบ้าน จัดเตรียมอาหารสำหรับครอบครัว และทำบุญตักบาตร จึงซึมซับรับการปลูกฝังทางประเพณี วัฒนธรรม ค่านิยมและความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมทางในพระพุทธศาสนา

3. นักศึกษาที่มีระดับผลการเรียนต่างกัน มีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาโดยภาพรวม และในแต่ละด้าน แตกต่างกันจากการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับ การวิจัยของ ไพฑูรย์ พวงยอด เรื่อง “ความเชื่อและการประพฤติปฏิบัติตามความเชื่อทางพระพุทธศาสนาเรื่องมงคล 38 ประการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัด ร้อยเอ็ด พบว่า นักศึกษาที่มีผลการเรียนสูงมีความเชื่อและการประพฤติปฏิบัติตามความเชื่อทางพระพุทธศาสนาเรื่องมงคล 38 ประการ มากกว่านักศึกษามีผลการเรียนต่ำ สาเหตุที่นักศึกษามีระดับผลการเรียนต่างกัน มีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาแตกต่างกันซึ่งนักศึกษามีผลการเรียนสูงจะมีความเชื่อมากกว่านักศึกษามีผลการเรียน ปานกลางและต่ำอาจเนื่องมาจากผู้ที่มีระดับสติปัญญาสูงสามารถรับรู้สูงต่าง ๆ สามารถเข้าใจและรับรู้ระเบียบ กฎเกณฑ์และค่านิยมต่าง ๆ ของสังคมรวมถึงความสามารถที่จะพิจารณา หาเหตุผลว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด หรือสิ่งใดถูกควรหรือไม่ถูกควร ส่วนผู้ที่มีสติปัญญาต่ำหรือผู้ไม่ฉลาดมีความสามารถจะเข้าใจและรับรู้ระเบียบ กฎเกณฑ์และค่านิยมต่าง ๆ ของสังคมรวมถึงความสามารถที่จะพิจารณาหาเหตุผลว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิดน้อยกว่าความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนามีลักษณะเป็นนามธรรมที่จะนำมาใช้ดำเนินชีวิตและพัฒนาตนไปสู่อุดมคติ ผู้ที่มีสติปัญญาสูงจึงสามารถเข้าใจและมีความเชื่อได้มากกว่าผู้ที่มีสติปัญญาต่ำกว่า

4. นักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษาที่ผู้ปกครองมีระดับการศึกษาต่างกันมีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน จากผลการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของภัทรา บุญสยา เรื่อง “ศึกษาระดับและเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญ บาป ตามกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรมสามัญ ศึกษากระทรวงศึกษาธิการ สหวิทยาเขตนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา” พบว่านักศึกษามีระดับการศึกษาของผู้ปกครองต่างกัน มีความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน(ภัทรา บุญสยา, 2545, หน้า 119) สาเหตุที่นักศึกษามีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาไม่ต่างกันอาจเนื่องมาจากระดับการศึกษาของผู้ปกครอง เป็นเพียงเครื่องมือในการประกอบอาชีพหา รายได้ให้กับครอบครัว ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาต่างกันยังคงให้การอบรมเลี้ยงดูลูกวัยรุ่นด้วยเหตุผลและปลูกฝังวิถีการดำเนินชีวิตแบบพุทธ โดยมีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต

5. นักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา ที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกันมีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน จากผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พรสวรรค์ เพชรแดง เรื่อง “ความเชื่อเรื่อง บุญ-บาป ในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในเขตกรุงเทพมหานคร” พบว่านักเรียนที่ผู้ปกครอง มีอาชีพต่างกัน มีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมไม่ต่างกัน (พรสวรรค์ เพชรแดง, 2528, หน้า 117) สาเหตุที่นักศึกษามีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาไม่ต่างกันอาจเนื่องมาจากผู้ปกครองส่วนใหญ่ส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียนตั้งแต่เล็ก ๆ ทำให้นักศึกษามีโอกาสได้รับความรู้ทางพระพุทธศาสนาได้รับการอบรมปลูกฝังความศรัทธา ค่านิยมและความเชื่อเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาจากสถาบันการศึกษาในทิศทางเดียวกันและเท่าเทียมกันจากกลุ่มเพื่อน การที่นักศึกษามีผู้ปกครองมีอาชีพต่างกัน จึงทำให้มีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมไม่แตกต่างกัน

7. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การศึกษาความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาของนักศึกษา สาขาวิชาสังคมศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี พบว่า นักศึกษาหญิงกับนักศึกษาชายมีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาแตกต่างกันแต่โดยภาพรวมและในแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก นักศึกษาที่มีระดับผลการเรียนทุกระดับมีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาแตกต่างกันในด้านกายกรรม ด้านวจีกรรม และด้านมโนแต่โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทั้งหมด นักศึกษาที่ผู้ปกครองมีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาแตกต่างกันในด้านกายกรรม ด้านวจีกรรม และด้านมโนกรรม แต่โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก นักศึกษาที่ผู้ปกครองมีอาชีพแตกต่างกันมีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนา โดยภาพรวมและในแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก

8. ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัย ครั้งนี้มีข้อเสนอแนะออกเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรจัดกิจกรรมการฝึกสมาธิตามแนวสติปัฏฐานสี่ เพื่อเป็นการพัฒนาและส่งเสริมจริยธรรม ตลอดจนปลูกฝังให้นักศึกษามีศรัทธาและความเชื่อเรื่องกรรมและมีความรู้ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้องอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องทุกระดับชั้น เมื่อนักศึกษาได้นำ ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม อันเป็นความเชื่อพื้นฐานทางศีลธรรม ไปใช้ในดำเนินชีวิตประจำวันได้ แสดงให้เห็นว่านักศึกษามีจิตใฝ่ชอบรับและเข้าใจหลักธรรมแล้ว พัฒนาการทางศาสนาจะเป็นไปได้ดี เป็นการลดปัญหาของวัยรุ่นในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนาในกลุ่มประชากรอื่น ๆ ในสถาบันการศึกษาระดับต่างๆ และประชาชนเพื่อนำผลในภาพรวมมาปรับเป็นนโยบายในการปลูกฝังจริยธรรมของหน่วยงานต่างๆ

2. ควรมีการวิจัยความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรมในพระพุทธศาสนากับตัวแปรอื่น ๆ บ้าง เช่น อายุการอบรมเลี้ยงดู ลักษณะครอบครัวเดี่ยว ครอบครัวขยาย

เอกสารอ้างอิง

พระธรรมปิฎก.(ป.อ.ปยุตฺโต). (2545). การพัฒนาที่ยั่งยืน.(พิมพ์ครั้งที่ 5).กรุงเทพมหานคร.สหธรรมิกจำกัด.

เอกสารอ้างอิง

- พระธรรมปิฎก.(ป.อ.ปยุตโต). (2545). การพัฒนาที่ยั่งยืน.(พิมพ์ครั้งที่ 5).กรุงเทพมหานคร.สธรรมมิก
จำกัด.
- พุทธทาสภิกขุ.(2539). **กรรมและการอยู่เหนือกรรม**. กรุงเทพมหานคร. ธรรมสภา.
_____ (2545). **ท่านพุทธทาสกับการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร. คุรุสภา.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.กรุงเทพมหานคร.โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. งานวิจัยและ
วิทยานิพนธ์**
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535).การวิจัยเบื้องต้น.(พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร. สุวีริยาสาส์น.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์.(2541).วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.(พิมพ์ครั้งที่ 8).
กรุงเทพมหานคร.โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไพฑูริย์ พวงยอด. (2544). **ความเชื่อและการประพฤติปฏิบัติตามความเชื่อทางพระพุทธศาสนา
เรื่องมงคล 38ประการ** ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดร้อยเอ็ด วิทยานิพนธ์
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. สาขาจิตวิทยาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พรสวรรค์ เพชรแดง. (2528). **ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปในพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 6ในเขตกรุงเทพมหานคร**” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาศึกษาศาสตร์
การสอน บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พระมหาสมคิด เหล่าฉลาด. (2542). **ความเชื่อเรื่องบุญและบาปกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของ
นักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร.วิทยานิพนธ์การพัฒนา
ชุมชนมหาบัณฑิต. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.**
- ภัทรา บุญสุยา. (2545).การศึกษาระดับและเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ตามกฎแห่งกรรม
ในพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรมสามัญศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ สหวิทยาเขตนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา.
วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาไทยคดีศึกษา. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ศิริพร สิริวิพันธ์.(2527).**ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ในพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ตอนปลายในเขตแทรกซึมของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ จังหวัดอุบลราชธานี**”
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. จังหวัด
อุบลราชธานี.